

HALDEN FENGSEL

Berg i Østfold

Nybygg

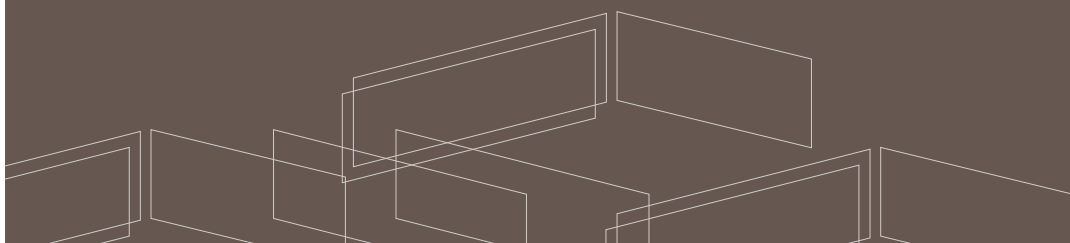
Ferdigmelding nr. 686/2010
Prosjektnr. 10913

INNHold

Statsbygg	3
Historikk	4
Byggesakens gang	6
Bygningsmessig beskrivelse	8
Interiør	14
Utomhus	18
Kunstprosjektet	20
Brukerutstyr	24
Byggeteknikk	28
VVS-tekniske anlegg	30
Elektrotekniske anlegg	32
Prosjektadministrasjon.....	34

FAKTA OM PROSJEKTET

Styringsramme byggeprosjekt	1.404,0 mill kr
Kostnadsramme byggeprosjekt	1.4990,9 mill kr
Areal nybygg	27.617 m ² BTA
Prosjektramme brukerutstysprosjekt	194,0 mill kr

STATSBYGG

Statsbygg er statens sentrale rådgiver i bygge- og eiendomssaker, byggherre, eiendomsforvalter og eiendomsutvikler. Statsbygg er en forvaltningsbedrift underlagt Fornyings- og administrasjonsdepartementet, og organisert med et hovedkontor i Oslo og regionkontorer i Oslo, Porsgrunn, Bergen, Trondheim og Tromsø.

Statsbygg yter departementer og andre sivile statlige organer bistand når de har endrede eller nye behov for lokaler. Lokalbehovene skal dekkes på en kostnadseffektiv måte. I Statsbyggs virksomhet er hensynet til statens totale interesser overordnet egne forretningsmessige interesser. Statsbygg skal være et aktivt redskap for å gjennomføre politiske målsettinger innenfor miljø, arkitektur, estetikk, nyskapende brukerløsninger og helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplasser, med bakgrunn i departementenes prioriteringer.

Rådgivning og byggherrevirksomhet

Statens behov for lokaler kan dekkes ved innleie, kjøp eller nybygg. Statsbygg gir råd til statlige etater ved innleie i det private markedet, eller tilbyr leie i Statsbyggs egne lokaler. I de tilfeller lokalbehovet krever nybygg er Statsbygg rådgiver overfor statlige leietakere når byggene reises i privat regi, eller utøvende byggherre for departementene når staten selv skal eie nybygget.

Eiendomsforvaltning

Totalt forvalter Statsbygg ca. to millioner kvadratmeter i inn- og utland. Eiendomsmassen består av sentrale kontorbygninger, høyskoler, spesialbygninger og nasjonaleiendommer over hele landet, samt ambassader og boliger i utlandet. Statsbyggs eiendomsforvaltning skal bidra til at våre brukere til enhver tid har funksjonelle lokaler tilpasset

sine behov. Statsbygg legger vekt på å bevare bygningenes verdi gjennom et høyt vedlikeholds nivå. Samtidig skal Statsbygg bevare de historiske bygningenes kulturelle særpreget og arkitektoniske verdi.

Utviklingsprosjekter

Statsbygg skal spille en aktiv rolle i samordningen av statlige interesser innen eiendomsutvikling og byplanlegging. Avklaring av statlige premisser skal legge til rette for et godt samspill med lokale myndigheter i slike saker. Arbeidet omfatter planlegging for ny bruk av statlige eiendommer som fraflyttes. For å nå de miljøpolitiske målene skal Statsbygg drive en omfattende innsats innen forskning og utvikling (FoU). FOU-virksomheten omfatter også prosjekter som har til hensikt å forbedre gjeldende standarder, forskrifter og regelverk i bygge-, anleggs- og eiendomsbransjen.

HISTORIKK

Stortinget besluttet i 1999 at det skulle planlegges et nytt fengsel på Østlandet. Senere ble dette lokalisert til Østfold fylke. Det ble utarbeidet et mandat for prosjektet med følgende hovedpunkter:

- 250 plasser
- Fengselet skulle ha alle tre sikkerhetsnivåer (sørlig høy sikkerhet, høy sikkerhet og lav sikkerhet)
- Lange og korte dommer
- Begge kjønn
- Høy grad av fleksibilitet
- Mangfold av innhold for de innsatte

Oppdrag

Statsbygg fikk oppdraget med å planlegge det nye fengselet i februar 2000. I tillegg skulle de finne egnet tomt til anlegget. Kriminalomsorgen utarbeidet kriterier for tomtevalget. Hovedparameterne var basert på nærhet til politi, brannvesen og døgnbemannet sykehus. Det var også ønske om at tomten skulle ha variert terreng og vegetasjon. Gjennom tomteprosessen ble det nødvendig å gjennomføre konsekvensutredning før realisering. Dette arbeidet ble gjennomført av Statsbygg i samarbeid med brukere. Sluttokumentet i utredningen konkluderte med at det var to aktuelle tomter for bygging. Den ene var i Sarpsborg, og den

andre i Halden. Den endelige beslutningen om valg av tomt ble gjort i mars 2003, og Halden ble foretrukket.

Organisering og medvirkning

Kriminalomsorgen har som bruker deltatt i alle prosjektets faser frem til bygging og ferdigstillelse. Bruker har i hele prosjektperioden hatt egen prosjektleder/koordinator som har vært bindeledd mellom Statsbygg og bruker. En slik koordinering var en viktig faktor for at prosjektet skulle kunne nå sine mål innen gitte tidsfrister og fremdrift. For Kriminalomsorgen har det vært viktig å få forankret de føringer og behov som må ligge til grunn for god fengselsdrift. Alt i fra politiske føringer og faglig begrunnede behov, til det å tilfredsstillende lovverk og forskrifter har vært basisen.

Brukermedvirkningen var aktiv helt fra starten, gjennom hele prosjekteringsfasen og videre inn i bygge- og realiseringsfasen. Det har vært mange arbeidsgrupper som har utredet ulike funksjoner og kommet med kravspesifikasjoner helt fra arbeidet med rom- og funksjonsprogrammet, til skissestadiet og detaljfasen. For å dekke den tverrfaglige kompetansen har ulike etater og samarbeidspartnere vært deltakere i disse gruppene. I første fase frem til revidert

forprosjekt var det en brukergruppe bestående av ledere i andre temagrupper. Det var totalt 12 slike temagrupper. Enkelte av disse hadde mandat som lå mer opp mot planlegging av drift, og som senere er omorganisert og etablert av Halden fengsel. Fra våren 2006, etter at prosjektet fikk startbevilgning, ble det etablert en brukergruppe som møttes hver 14. dag. Saker fra prosjektet ble fortløpende behandlet og meldt tilbake via koordinator. Fremdriftsmessig var denne eneste måten å samle nødvendig kompetanse på kort varsel, i stedet for en rekke undergrupper.

Praktisk brukermedvirkning

Etter at Statsbygg fikk oppdraget ble det etablert en arbeidsgruppe der bruker var representert med tre personer, samt to til fra fagorganisasjonene. Denne gruppa utarbeidet rom- og funksjonsprogram og sikkerhetsplan inkludert risikoanalyse. Gruppa var aktiv frem til skisseprosjekt og arkitektkonkurransen.

Etter at konkurransen var avsluttet og prosjekteringsgruppa var på plass, ble brukerkoordinator med som fast medlem i prosjekteringsmøtene. Møtene ble avholdt hver 14. dag. I mellom møtene i prosjektgruppa ble problemstillinger behandlet av brukerorganisasjonen og avklart til neste møte. I tillegg til de løpende møtene ble det avholdt sær møter mellom de prosjekterende, byggherre og bruker når det var behov for det.

Bruker har vært til stede på byggeplassen fra oppstarten, og deltatt i nødvendige møter, befaringer og oppfølginger for øvrig. Det har i ettertid vist seg at det er like viktig å ha bruker med i produksjonsfasen som i planfasen frem til forprosjekt. Det har vært en rekke løsninger som er endret til det bedre blant annet fordi beskrivelsene av utstyr ikke har vært presise nok i tidlige faser, eller at det ikke har vært mulig å løse grunnet avhengighet av andre løsninger.

Kriminalomsorgen har vanligvis ansvaret for engangsinvesteringene i byggeprosjektene. I dette prosjektet fikk Statsbygg oppdraget med å gjennomføre anskaffelsene (Brukerutstysprosjektet). Interiørarkitekt ble anskaffet etter forprosjekt gjennom utlyst konkurranse, og har siden kontrahering vært en del av Brukerutstysprosjektet. Bruker har gjennom denne prosessen også deltatt med brukerkoordinator samt en person til. Det som hadde fengselsfaglig relevans har bruker beskrevet, møbler og husholdningsartikler har interiørarkitekten stått for, og prosjekteringsgruppen har også vært engasjert i en del beskrivelser.

Arild Endreplass
prosjektleder
Kriminalomsorgen region øst

BYGGESAKENS GANG

Statsbygg har vært byggherre for Halden fengsel, og står som eier og utleier. Statsbygg har også vært ansvarlig for gjennomføring av anskaffelser for brukerstyr og – inventar.

I februar 2000 ga Justis- og politidepartementet Statsbygg i oppdrag å starte planleggingen av nytt fengsel i Østfold. Ved prosjektoppstart ble det nedsatt en gruppe med representanter fra Justis- og politidepartementet, Kriminalomsorgen, Statsbygg og engasjerte rådgivere. Gruppens oppdrag bestod i utarbeidelse av risikoanalyse og sikkerhetsplan for alle sikkerhetsrelaterte arbeider i prosjektet. Sikkerhetsplanen er et hjelpemiddel og danner grunnlaget med retningslinjer for de prosjekterende og andre som er involvert i prosjektet. Parallelt med arbeidet med sikkerhetsplan ble det utarbeidet byggeprogram, begge dokumentene forelå i mars 2002.

Kommunene i Østfold ble bedt om å komme med forslag til egnede tomter. I februar 2002 ble det vedtatt at det nye fengselet skulle oppføres på Torpum i Halden kommune. Tomten er på 300 daa. Inngrepet, selve fengselet og frisiktsonen omfatter 218 daa. Resten av tomten ligger som uberørt skogsområde. Prosjektet ble annonsert som en begrenset konkurranse våren 2002, og etter en intern vurdering ble fem grupper invitert til å delta i konkurransen. Målsettingen med konkurransen var å

få vist hvordan de programmerte funksjoner kunne løses - både arkitektonisk og funksjonelt.

Vinnerprosjektet er tegnet av HLM arkitektur AS Bergen og Erik Møller arkitekter København. Prosjekteringen startet opp i august 2002 med ferdig forprosjekt i mars 2003. Prosjektet fikk en kontrollert stopp på vel ett år etter ferdig forprosjekt. I november 2004 fikk Statsbygg i oppdrag å gjennomføre et revidert forprosjekt med forslag til kostnadsreducerende tiltak. Revidert forprosjekt var ferdig i mars 2005. I St.prp.nr.1 (2006-2007) fikk prosjektet startbevilgning og detaljprosjekteringen startet opp i mars 2006.

Justis- og politidepartementet bestemte at prosjektet skulle ha særskilt oppfølging og det ble etablert en styringsgruppe. Styringsgruppen har vært ledet av Justis- og politidepartementet og har i tillegg hatt representanter fra Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet, Kriminalomsorgen region øst, Statsbygg og Terramar. Styringsgruppen har vært et forum for gjensidig informasjon, samarbeid og samordning av overordnede beslutninger.

Det har i byggeperioden vært avholdt månedlige styringsgruppemøter.

I juni 2006 startet arbeidet med å rydde tomten for skog. Dette ble markert med at Statsminister Jens Stoltenberg felte det første treet på tomten.

Kostnadsrammen for Halden fengsel ble revidert i St.prp. nr. 84 (2006-2007). Årsaken til kostnadsøkningen skyldes markedssituasjonen i byggesektoren, hvor det i 2006 og 2007 var en langt større kostnadsvekst enn det som var lagt til grunn i vedtatt kostnadsramme for prosjektet. Kostnadsrammen ble oppjustert med 278,8 millioner kroner til 1 384,1 millioner kroner per 15. juli 2007, inkludert et besøkshus på 3,0 millioner kroner som ble lagt inn i prosjektet.

Prosjektets kontraktsstrategi la opp til en stor bygningsmessig entrepris. På grunn av den spesielle markedssituasjonen hadde Statsbygg jevnlige undersøkelser i markedet for å sikre at kon-

traktsstrategien var i samsvar med hva markedet kunne makte. Før annonsering av entreprisen ble byggemarkedet igjen kontaktet for å få verifisert at markedet var klart for en stor bygningsmessig entrepris. Tilbakemeldingene fra bransjen var entydig på at markedet ikke hadde kapasitet til å ta ansvar for en så stor entrepris. Entreprisen ble da splittet opp i fire entrepriser, med en større entrepris der blant annet ansvar for fellesrigg og hovedbedrift ble lagt inn.

De første anbudene ble sendt ut høsten 2006. Byggarbeidene startet opp 18. juni 2007. Grunnsteinen ble lagt ned av justisminister Knut Storberget 8. april 2008. Halden fengsel ble ferdigstilt 1. oktober 2009 med oppstart av prøvedrift for tekniske entrepriser fram til 1. april 2010.

Administrasjonen flyttet inn høsten 2009. Avsnitt A (varetekst-avdelingen) med tilhørende funksjoner ble tatt i bruk 1. mars 2010, øvrige avsnitt ble tatt i bruk i april 2010.

TEGNING: Asplan Viak, Bergen

HALDEN FENGSEL

Bruttoareal 27.617 m²

1. Avsnitt Y (aktivitetscenter)
- 5475m ²	9. Avsnitt L (lager) - 957 m ²
2. Avsnitt A (varetekstavsdeling)
- 2929m ² - 56 celler	10. Avsnitt C (boavdeling)
- 3397 m ² 84 celler
(10 og 12 celler pr. avd.)
3. Avsnitt M (ringmur) - 1,36 km	11. Avsnitt T (kulvert) - 3011 m ² .
4. Avsnitt S (sluse) - 91 m ²	12. Avsnitt G (besøkshus) - 78 m ²
5. Tomt ca. 300 mål	13. Avsnitt B (boavdeling)
- 3373 m ² 84 celler
(10 og 12 celler pr avd)
6. Tomt innenfor mur ca 150 mål	14. Avsnitt K (kulturhus) - 920 m ²
7. Avsnitt O (åpen soning)
- 696 m ² - 24 sengeplasser	15. Avsnitt F (adm) - 6408 m ²
8. Avsnitt L (avfall) - 282 m ²	

BYGNINGSMESSIG BESKRIVELSE

Halden fengsel er lokalisert på Berg i Halden kommune. Tomten er på 308 daa pluss atkomstkorridoren på ca. 30 daa. Fengselsanlegget legger beslag på ca. 230 daa, resten av tomten ligger igjen som uberørt skogsområde.

Naturkvaliteter

Landskapet på Berg preges av store landskapsrom med relativt flate jordbruksområder omgitt av lave skogkledde åsrygger. Prosjektområdet ligger på toppen av en slik åsrygg, omgitt av skog.

Karakteristisk for tomten er tre langstrakte høydedrag i nord-sør-retning. Det midterste draget deler tomten i to hovednivåer med en høydeforskjell på ca. 8-10 meter. Tomten preges av eksisterende furuskog med svaberg og lyng som bunndekke. Dette er et verdifullt utgangspunkt for utvikling av et fengselsanlegg, med de krav og begrensninger som gjelder i et slikt anlegg.

Fornminner

Det er gjort funn av fornminner, i form av bosetningsplasser fra eldre og yngre steinalder, innenfor området. Disse er ikke synlige i dagens landskap, men berghyllene og flatene der disse ligger utgjør til sammen en god demonstrasjonslokalitet. To av lokalitetene var i konflikt med utbyggingen. Disse er utgravd, dokumentert og frigitt. De andre lokalitetene er sikret gjennom reguleringsplanen.

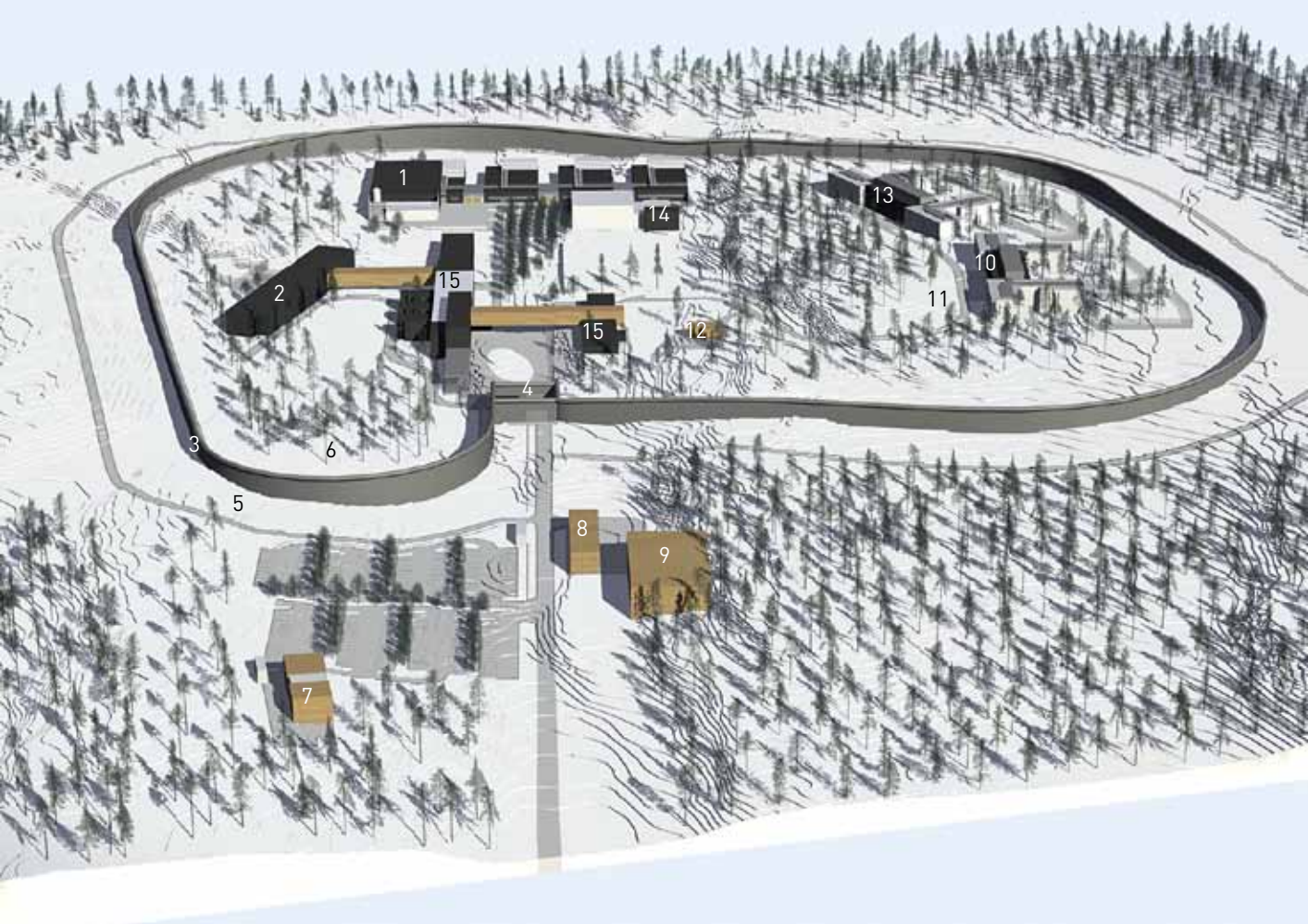
Prosjektets utforming

Hovedgrep

Prosjektets intensjon og hovedgrep bygger på to gjensidig avhengige motsetninger: hardt og mykt. Det harde representerer soningens frihetsberøvelse; det myke representerer et mål om rehabilitering. Dette gjenspeiles i hovedgrepet og bygningenes plassering.

Tomtens todeling har lagt føringer for anleggets hoveddisposisjon og arkitektonisk differensiering. Hovedtyngden av institusjonen, de administrative funksjonene og de strengeste soningsenhetene, er samlet i ett system i forbindelse med hovedport/sluse og idrettsplass på det lavere, myrlendte nivået. På det øvre nivået ligger boavdelingene som en krans rundt et naturlig rekreasjonsområde. Her føyer bygningene seg inn i naturen.

Anlegget er utformet slik at det møter både innsatte og ansatte på en vennlig, og ikke autoritær måte. Derfor er det lagt vekt på gode relasjoner, gode dimensjoner, kvaliteter i materialbruk og fasthet i formene. Symmetri og aksial orden er ikke lagt til grunn i dette

anlegget fordi det ofte skaper assosiasjoner til at systemer underkuer naturen og det enkelte mennesket. Alle bygninger er maksimalt to etasjer over bakken.

Utvikling av funksjonelle sammenhenger

Situasjonsplanens utforming er en syntese av landskapsanalyser, soneinndelingsplan i forhold til sikkerhets- og risikoanalyse og funksjonskrav i byggeprogrammet med krav til nærhet/distanse mellom de ulike bygningene.

Sikringen er basert på en kombinasjon av statisk og dynamisk sikkerhet. Statisk sikkerhet utgjøres av alle fysiske barrierer. Hovedsikringen er lagt i den omsluttende fengselsmuren som er 1,4 km lang og 6 m høy. Inne i fengselet finnes en rekke avgrensninger som skiller mellom ulike sikkerhetssoner. Soneplanen viser 14 soner med ulike funksjoner og krav. Alle bygninger er delt inn i fire kategorier sikkerhetssoner. Disse er definert gjennom ulike krav til materialsikkerhet og kontroll.

Den dynamisk sikkerheten ligger i tjenestemennenes faktiske tilstedeværelse. Prosjektet er utformet med samlokalisering av ansatte og innsatte. Dette betyr at de ansatte har god oversikt, ser og blir sett. Antall innsatte i hver enkelt boenhet er 10-12 personer. Dette

er erfaringsmessig et godt tall for hensiktsmessig samhandling og kontroll. De ansattes arbeidsplass er vektlagt med nærhet mellom vaktrommene. Det er anlagt gode pauserom for de ansatte i avdelingene samt en sentral kantine lokalisert ved adkomsten til fengselet.

Tid

Soning er en tidsavgrenset frihetsberøvelse. Av flere innsatte beskrives soningen som et opphold i en dykkerklokke, fristilt fra tid og sted. Et viktig aspekt av rehabiliteringen er da at den innsatte får et forhold til tid og sted.

Desentralisert anlegg

Prosjektet er utformet med klare paralleller til samfunnet utenfor. Hovedfunksjonene er delt opp i egne bygningskomplekser. Dette gir en direkte understøttelse av rehabiliteringen til det "normale" liv i form av en nødvendig rytme på dagen med forflytning mellom bolig, arbeid og fritidsaktiviteter. Dette er en ny fengselsmodell i nordisk sammenheng.

Vandringen mellom de ulike bygningsavsnittene gir den innsatte et forhold til tiden som går og til stedet. Tomtens landskap med

utsyn og detaljer som kommer til å gi avvekslende opplevelser i løpet av dagen og året er et verdifullt tilleggsgode.

Som en viktig forutsetning for desentraliseringsgrepet innenfor muren ligger det i prosjektet en kulvert som forbinder alle bygninger med unntak av avsnitt A og K.

Den sørger for en rasjonell og optimal logistikk i anlegget.

Materialvalg

Der er valgt materialer som har en nyansert karakter med spill og fargebrytninger som sammen med dagslysets virkning på materialene gir bygningene skiftende karakter gjennom døgnet og året. Det har også vært et mål å bygge bygningene "inn i naturen". Materialfargepaletten er inspirert av Haldens rosa granitt, brunrosa furustammer og mosekledd skogbunn. Der er brukt grårosa teglstein, varmgalvaniserte stålplater og ubehandlet lerk.

Materialene er i tillegg valgt ut fra krav til gode miljøegenskaper, lavt vedlikeholdsbehov og med hensyn til oppfyllelse av sikkerhetsmessige forutsetninger. Det er også lagt vekt på at materialene skal skape positive assosiasjoner. Materialbruken er med på å understreke stedets karakter. På områdets lave og flaterer deler anvendes i hovedsak tegl.

På områdets høye del anvendes en kombinasjon av lett fasadekledning og tegl. Mens teglstein vokser opp av bakken forsterker stålplatekledningen byggenes lette karakter. Stålplatene er varmgalvanisert og får dermed et spill fra blankt til matt. Lysets spill i dette materialet varierer fasadens karakter fullstendig.

Tre anvendes hovedsakelig der man er tett på husene, ved innganger, ved møtet med fengselet og utenfor muren; på lageret og i åpen soning. I tillegg er det brukt tre på ventilasjonsoppbygningene.

Innvendig er det i hovedsak brukt sparklet og malt betong. Generelt er der brukt hvit NCS 0500 i taket og NCS 1000, ren lys grå på alle vegger på nær som noen flater som står som signaler for viktige knutepunkter. Den generelle veggfargen NCS 1000 har den egenskap at den skifter farge med dagslyset og med andre farger som settes inntil den. En nesten umerkelig variasjon som skaper liv uten å være en påtrengende farge.

Som himling er det brukt stålhimlinger, sparklet og malt gips og akustiske plater. Generelt er himlingstype avhengig av sikkerhetszone.

Alle overganger mellom ulike rom i fengselet har i seg dualiteten mellom barriere eller mulighet - trussel eller opplevelse. Behandlingen av

dette, arkitektonisk og teknisk, er et grunnleggende og viktig tema for fengselets brukskvalitet.

Bygningsavsnittene

Muren

Muren er 1,4 km lang. Den er seks meter høy inkludert betongavrunding på toppen. Den er støpt i seksjoner på 12 meter.

Slusen og porten er en del av det kontinuerlige murforløpet. Vakt og kontrollrom er plassert i slusen. Materialet er plasstøpt betong kledd med 3 mm varmgalvaniserte stålplater. Arealet på slusebygget er ca. 80 m².

Adkomstplassen

Plassen er stor og lys med en forhøyet, ellipseformet gressøy som rundkjøringsanvisning. Vakten ligger som en avslutning av administrasjonsbygningen, mot atkomsten. Kantinebroen ligger over portene på vei inn i anlegget. Denne broen lager et stort overdekket området ved inngang til administrasjonen og til den indre atkomstplassen. Vakt- og administrasjonsbygningene er bygget opp av mørk grårosa tegl. Kantinebroen ligger som en treforbindelse mellom energisentral/kjøkken og administrasjon, og er kledd med ubehandlet lerk. Stålpportene til indre sluse er kunstnerisk bearbeidet på begge sider.

Administrasjonsbygningen

Administrasjonsbygningen består av kontorfunksjoner, møterom, vaktavdeling, mottak, besøksavdeling og helseavdeling. Alle disse funksjonene er koblet sammen i en bygning.

Bygningens sammensetning av funksjoner er uttrykt i en oppdeling og sammenføyning av ulike materialer. Vegglivet og materialbruk understreker sammenføyningene. Dette skalerer ned bygningskomplekset. Energisentral, økonomigård og kjøkken er også en del av bygningen og ligger øst for adkomstplassen. Broen mellom øst og vest utgjør kantinen for ansatte. Administrasjonsdelen er platekledd. Basen med besøksfløyer er teglforblendet. Det samme gjelder vakten og helseavdelingen. Her vokser teglen opp av bakken. Kantinen er lett og bekledd med ubehandlet lerk. Kjøkkenet er teglforblendet og økonomigården er kledd med stålplater. Bygningen er på ca. 6400 m².

Varetektsavdeling

Varetektsavdeling er plassert som en forlengelse av administrasjonsbygningen, mot vest. Her ligger cellene for innsatte som ennå ikke har fått sin dom. Bygningen har teglforblending og egne luftegårder hvor innsatte skal kunne gå alene uten å bli sett. I leddet mellom Varetektsavdelingen og administrasjonsbygningen ligger sikkerhetscellene. Arealet er ca. 3000 m².

Aktivitetssenter

Aktivitetssentret er fysisk sett en rekke lameller som inneholder verksteder i ulike størrelser, bibliotek og kurslokaler, alt med mellomliggende luftegårder. Dette bygningskomplekset er delt opp slik at mange mindre grupper innsatte kan ta del i ulike kurs og aktiviteter i løpet av dagen. Aktivitetssentret er kledd med tegl og silhuetten mot muren preges av trespiler rundt ventilasjonsrommene på takene. Arealet er ca. 5400 m².

Kulturhuset

Kulturhuset inneholder idrettshall/kultursal med scene, styrkerom og et sermonirom, alt organisert rundt en foajé med utsyn til fotballbanen i sør. Idrettshall/kultursal er kledd med varmgalvaniserte stålplater. Daglyset tas inn langs gulvet bak beskyttelse av ribbevegger.

Seromrommet har bærende teglvegger hvor enkelte steiner er byttet ut med glassbyggestein for at dagslyset kan berike rommet. Fondveggen mot øst er kunstnerisk bearbeidet og naturen på kollen i øst får bli en del av rommets interiør gjennom slissene på hver side av fondveggen. Arealet er ca. 900 m².

Boavdelinger

Boavdelingene ligger bak skogholtet på kollen. En liten vandring fra aktivitetsbygningen og administrasjonsbygningen i vest. Avsnittene rommer fire avdelinger på hver etasjer med 10-12 innsatte i hvert avdeling. Det gir 84 soningsplasser i hver av avdelingene. Organiseringen av celler og fellesrom gir godt utsyn til naturen. Det er to luftehager til hver avdeling, hver på ca. 1000 m². Den ene er utformet til idrettsaktiviteter, den andre er mer av kontemplativ art, med fokus på naturopplevelse/ bevegelse. Cellene er organisert ut fra et fellesrom som har dagslys fra to sider. Dette gir dagslyset og utsynet et spillerom i forhold til opplevelser i løpet av dagen.

Fellesrommet er planlagt med kjøkken/spiseplass og stuekrok. Vaktrommet ligger som en aktiv del mot fellesrommene. Cellefløyene ligger som armer ut fra fellesrommet. Boavdelingene er identiske, men med ulike utsikter og farger. Arealet for hver avdeling er ca. 3400 m².

Cellene

Cellene er 12 m² store. Inngangsonen til cellen utgjør en nisje på korridorsiden. Dette er gjort for å sikre overgangen mellom celle og korridor og for å utvide korridoren og gjøre den mer anvendelig som rom.

Cellene har seng, arbeidsbord, nattbord, skap og wc/dusj. Vinduet er vertikalt og uten gitter. Dagslyset blir utnyttet optimalt med vertikal utforming av vinduet og en skrå skjæring i vindusnisjen som "utvider" arealet på vinduet. En lufteluke gir den innsatte anledning til å kjenne uteluft/temperatur og lukten (av vår). Et farget felt i sengenisjen er med på å gi den enkelte celle et individuelt preg.

Besøkshus

En liten enebolig er innarbeidet i skråningen sørvest på kollen, det midterste høydedraget. Den ligger for seg selv med egen hage og har sin helt egne identitet. Boligen inneholder stue/kjøkken, bad og to soverom. En stor skyvedør mot hagen sørger for god kontakt mellom ute og inne. Huset er bygget i tre kledd med ubehandlet lerk. Arealet er ca. 80 m².

Åpen avdeling

Åpen avdeling ligger utenfor murene og er en overgangsbolig til livet i det fri. Avdelingen på to etasjer har rom for 12 personer og et fellesrom i hver etasje. Tilknyttet avdelingen ligger kontorer for personale som gir oppfølging i overgangsfasen. Arealet er ca. 700 m².

Lager og avfallsstasjon

Lager er utformet i ubehandlet lerk og arealet er ca. 1200 m².

Kulvert

Kulverten er en underjordisk forbindelse mellom alle avdelinger innenfor muren, med unntak av avsnitt A og K. Den ivaretar intern transport og teknisk infrastruktur. Arealet er ca. 3000 m².

INTERIØR

Anleggets eksteriør, der det ligger i det frodige skogsområdet, er rent og presist i sitt uttrykk. Mørke teglvegger, galvanisert stål og treverk er bevisst brukt og skaper et presist anlegg med vakker dimensjonering og vindusoppdeling. Anlegget framstår som et moderne fengselsanlegg.

Kriminalomsorgen representert ved Kriminalomsorgen region øst er opptatt av at humane soningsforhold gir en positiv påvirkning og god forberedelse for et liv utenfor murene. Arkitektene har fulgt opp dette i sin løsning med en oppdelt bygningsmasse som fordrer en forflytning mellom de ulike enhetene. Dette kan sies å gjenspeile våre dagligdags bevegelser mellom hjem, skole, arbeidsplass osv. Dette var en viktig føring for arbeidene med å skape et interiør som er minst mulig fremmedgjørende. Det er lagt vekt på at anlegget er delt opp i ”offentlige” og ”private” funksjoner med sine ulike uttrykk. Det har vært en intensjon at fengselets 350 ansatte skal oppleve at de er i en annen sone når de ikke omgås innsatte.

Berettigelsen i bruk av interiørarkitekt i et fengsel

Arbeid med innredningen av Halden fengsel, spesielt gjennom befaringer i andre fengselsanlegg og nært samarbeid med Kriminalomsorgen, har brakt en forståelse for hva det innebærer å innrede et fengselsanlegg. Berettigelsen av å bruke en interiørarkitekt til dette synes åpenbar. Her er aktivitetshus med mange typer verksteder, bibliotek og undervisning, helseavdeling med kontorer for prest, lege og tannlege, boenheter med fellesrom og celler, samtalerom, besøksrom, gjestehus, undervisning ved kjøkken-tjenesten, hellig rom osv. Hver for seg er dette delvis funksjoner med kjente problemstillinger, men satt sammen skal løsningene tilpasses et fengsel med strenge sikkerhetstiltak, røff bruk og en spesiell forståelse for hvordan rommene skal brukes.

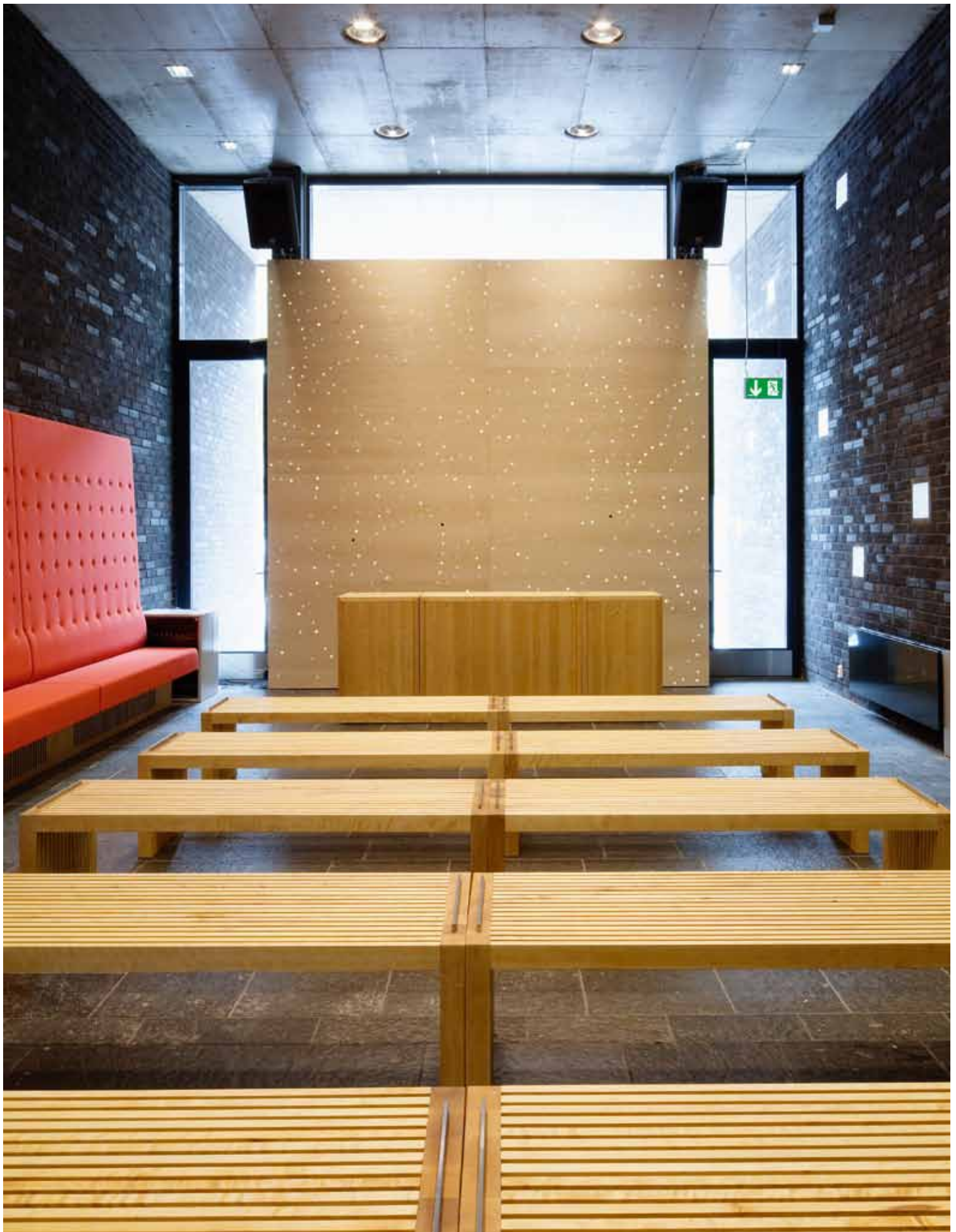
Funksjonalitet, flerbruk og arealutnyttelse

Samarbeidet med Kriminalomsorgen region øst har gitt kunnskap om dagliglivet i et fengsel. Funksjonelle behov, sikkerhet og effektivitet for ansatte er satt i fokus. Sammen med arkitektene har arbeidet bestått i forståelse for logistikk, rommenes hovedfunksjoner og innbyrdes sammenheng. Med bakgrunn i denne forståelsen er inventar og utstyr detaljprosjektert inn i rommene slik at de står klar til riktig bruk når fengselet åpner. Etter befaring i et nybygget, dansk fengsel der mange rom sto tomme lenge etter at fengselet var tatt i bruk, ble forståelsen for betydningen av oppgaven ytterligere forsterket. Med stadig strengere krav til offentlige innkjøp er også systematisering, kostnadsberegning og grundig materiale for prisinnhenting og kontrahering viktige bidrag i prosessen.

Arealutnyttelse og smarte løsninger er en viktig faktor i en moderne byggesak. For å utnytte arealene maksimalt må det tenkes flerbruk av rom og inventar. Dette fordrer variert rekvisita og utstyr. I denne sammenheng er det utarbeidet noen mobile oppbevaringsenheter som tenkes brukt rundt i anlegget der ulike aktiviteter krever behov for oppbevaring.

Atmosfære

Halden fengsel oppleves som et samfunn i miniatyr. Det framstår som et tydelig samlet anlegg, men med ønske om å skape karakterforskjell i de respektive arealer. Variasjon gir rikere opplevelser, lyst til å utforske og ta del, men også trygghet gjennom tilhørighet og identitet innenfor den sonen den innsatte tilhører.

Driftsmessig er det imidlertid en stor fordel med et ensartet inventarsortiment. Like møbler gir større fleksibilitet. Ulike fargekombinasjoner kan imidlertid være med å skape en ønsket variasjon. Det er forsøkt å balansere dette til en estetisk helhet. Interiørene skal ikke være fremmedgjørende med tanke på de mange forskjellige mennesker med forskjellig kulturell bakgrunn som er innenfor murene.

Helhetlige interiør – farger og variasjon

Det er en lang tradisjon for å benytte dempede, svakt grønne veggfarger i fengsler. Disse virker beroligende og stressdempende. Erfaringsmessig øker farger den generelle trivsel. Dette har blitt bekreftet av fengselsansatte i fengsler der det bevisst er brukt farger som stimulerer til initiativ og glede. Fargede veggflater er videre med å lette orienteringen i en stor institusjon.

Grunnfargen er en nøytral grå-hvitfarge. I tillegg er det valgt 15 effektfarger som brukes som kontrastfarger i ulike rom og bygninger. Utfordringen har vært å skape en helhet med variasjon. Fargene i de enkelte rom er valgt ut for å passe til gulvbelegget, men også ut fra de psykologiske effektene fargene har på oss. I cellene og i samtalerom og grupperom er det, tradisjonen tro, brukt dempede farger som bidrar til en beroligende atmosfære. I aktivitetsrom og fellesrom er det brukt friskere og energigivende farger.

For ansatte er det viktig at farger også kan brukes for å skape tilhørighet og karakterforskjell.

Et kunstutvalg ble nedsatt for prosjektet og det har vært et mål at kunsten skal være i dialog med innsatte og ansatte. Interiørarkitektene har ikke vært del av utsmykningskomiteen, men er blitt løpende orientert om beslutninger. Det har blitt etterstrebet å

koordinere anbefalinger for løst inventar med utførende kunstnere og arkitekt. Materialmessig helhet, fargekoordinering og møblenes utforming og størrelse er av stor betydning for et helhetlig resultat. Valg av endelige veggfarger og møbeltekstiler har så langt det har vært mulig hensyntatt utsmykningene for at disse ikke skal konkurrere med hverandre.

Gulvbelegg

I tillegg til mindre områder med natursten i sort pillarguri skifer, er banebelegg i form av linoleum hovedmaterialet for gulvene. I samråd med arkitekt er det benyttet mangefargede og mønstrede linoleumsbelegg. I boavdelingene er det brukt en varm gyllen farge, i felleshus og varetektsavdeling en litt kjøligere blålig farge og i yrkesbygget mørke nøytrale farger.

Møbler og utstyr

Valg av produkter, tekstiler og materialer i forhold til kvalitet, sikkerhet, slitestyrke og egnethet for fengsel har vært en stor del av oppgaven. Her har livsløpskostnader vært et sentralt moment for å vurdere riktig kvalitetsnivå i forhold til driftskostnader og miljøhensyn ved eventuell utskiftning. Erfaring fra andre fengsler er naturlig nok at god kvalitet er regningsvarende i forhold til røff bruk. Flere fengsler har måttet skifte ut for spinkle møbler og trukket om til tekstiler med større slitasjestyrke. God material- og møbelkvalitet er kostnadskrevende i investering men letter driftskostnadene over tid.

Flerbruk øker risiko for sammenblanding av løst inventar, noe det har vært sett mange eksempler på. Dette medfører behov for mest mulig enhetlig møbelvalg for å unngå kaos hva gjelder møbeltyper, materialer og farger.

Celleinnredning

Innredningen i cellene med seng, nattbord, arbeidsbord, hylle og garderobeskap er tegnet, produsert og montert som fast innredning. Løsningen er utarbeidet i nært samarbeid med Kriminalomsorgen region øst i forhold til sikkerhet, soliditet og færrest mulig gjemmesteder for visitering. Innredningen er utført i heltre lønn og produsert i sin helhet av treverkstedet ved Ringerike fengsel. Innredningen av cellene ble derfor testet tidlig i prosessen for å ha tilstrekkelig tid for denne produksjonsformen.

Spesialrommene

Brukerutstyrprosjektet omfatter også utstyr til spesialrom som tannlegekontor og verksteder. Fengselet har en egen helseavdeling med kontorer og behandlingsrom for lege, tannlege, fysioterapeut, psykolog og prest. Verkstedsbygningen inneholder bibliotek, undervisningsrom, lydstudio, verksteder for småindustri og treverksted. Alle rommene fordrer detaljstudier for forståelse av de respektive aktiviteter.

Gardiner og skjerming

Gardiner er utført som paneler. Valg av tekstilkvaliteter i forhold til tetthet, tekstur og farger gjenspeiler ønsket om variasjon og karakterforskjeller for anleggets ulike soner. I besøksavdelingen og samtale- og grupperom og andre lydsensitive rom er det valgt lydabsorberende tekstiler. Lydabsorberende tekstiler gir akustisk demping som en viktig psykologisk og opplevelsesmessig kvalitet. Dette har vært et sentralt moment i utformingen.

Tekstilene tilfredsstiller strenge brannkrav.

Dekorative elementer

I tillegg til hovedutsmykningene er det behov for dekorative elementer for å skape trivsel. Det er laget diverse fotomontasjer i ulike kombinasjoner og varierende motiv, og det er et ønske at bildene kan gi glede over nærhet til dyr og planter, gi mulighet for læring, gjette, huske, konkurrere og utveksle egne opplevelser og assosiasjoner.

Programmering, miljøkrav og innkjøpsprosedyrer

Alt inventar og utstyr er beskrevet i en digital romdatabase, dRofus, som ajourføres til bruk i driftsøyemed. Dette innarbeides i Statsbygg for alle deres prosjekter og har vært en utfordrende og nyttig erfaring. Nyttverdien av verktøyet kommer først til sin fulle rett hvis det også kan benyttes som database ved innkjøp og anskaffelser for andre fengsler og institusjoner.

Halden fengsel er av Statsbygg klassifisert som et prosjekt med Miljøklasse 1. Det er i forbindelse med de fleste anskaffelsene stilt miljøkrav til leveransene både i form av generelle krav og spesifikke krav i tilknytning til den enkelte artikkel/vare. Prosjektet hadde tilknyttet en miljøkonsulent som bistod i arbeidet med utforming av kravene. Miljøkonsulenten ga innspill på beskrivelsestekster utformet av interiørarkitektene.

Krav til universell utforming inngår både i byggeprosjektet og brukerutstyrprosjektet. Så langt det har vært mulig er det tatt hensyn til gjeldene krav.

Det er et ønske at anleggets interiør skal bidra til at de innsatte påvirkes positivt for læring og motivasjon til et nytt liv. Videre at de ansatte opplever trivsel og fellesskap gjennom tøffe arbeidsdager.

UTOMHUS

Det har vært et mål gjennom hele prosessen å ta vare på og integrere det opprinnelige landskapet og vegetasjonen i fengselsanlegget. Terrengformer og eksisterende vegetasjon danner derfor grunnlaget for plassering av bygningene og formgivning av uterom. Naturen og det bearbejdede landskapet skal inngå som en viktig del av det daglige livet i fengselet.

De overordnede målsettingene har vært:

- Å ta vare på eksisterende vegetasjon og terreng
- Å benytte stedeegne materialer
- Å lage et variert anlegg som stimulerer til bruk og fysisk aktivitet
- Å skape omgivelser som gir varierte sanseinntrykk over tid
- Å lage et anlegg med tilstrekkelig grad av sikkerhet og god oversikt

En av hovedutfordringene har vært å finne en god balanse mellom å ta vare på tomtens naturkvaliteter og skape et frodig og variert utemiljø og, på den andre siden, behovet for sikkerhet og oversikt. Utearealene er formet for å skape gode møteplasser og oppholdsrom utendørs, men også for å skape nødvendig avstand og barrierer for uønsket kommunikasjon og sikt.

Det er lagt stor vekt på å ta vare på eksisterende trær der det har vært mulig. Trær og terrengformer skaper egne rom inne i anlegget og er viktige som en naturlig kontrast til de store bygningsvolumene. Trærne har også en viktig funksjon som vertikale elementer

i et miljø som ellers domineres av fengselsmurens horisontale linjeføring. Det store naturområdet i midten er med ett unntak urørt av alle former for tekniske inngrep. Dette har vært et viktig premiss for alle involverte fag og styrende for planleggingen av inngrep og anlegg over og under bakken.

Naturen som omgir bygningene endrer seg gjennom årstidene og skaper en bevissthet om tiden som går. Den naturlige skogsvegetasjonen er supplert med noen mindre plantefelt med busker og stauder som er valgt for å understreke årstidsvariasjonene i form av løvverk, blomstring, frukt og høstfarger.

Sikkerhetskravene handler om å redusere risikoen for uønskede hendelser. Uterommene har ulike krav til sikkerhet, avhengig av områdenes bruk og tilgjengelighet, og sikkerhetskravene er styrende for uteområdenes utforming, materialbruk og vegetasjonsbruk. I de områdene som skal være tilgjengelige for innsatte er noen av de viktigste momentene å unngå å skape gjemmesteder for gjenstander. I tillegg er det et generelt krav at områdene må være oversiktlige og utformet på en slik måte at de ikke hindrer

kameraovervåkning. Trær er stammet opp for å skape nødvendig sikt på bakkenivå.

Utformingen av veisystemet er en viktig del av hovedgrepet for utformingen av fengselet. Linjeføringen for inspeksjonsveiene langs fengselsmuren er fastlagt sammen med linjeføringen for selve muren. Det er lagt vekt på å oppnå en linjeføring som følger hovedformene i landskapet, uten for store lokale variasjoner. Parkeringsanlegget er terrassert inn i terrenget og ligger i adkomstområdet. Den indre ringveien ligger i overgangen mellom den bebygde delen av tomten og den urørte kollen sentralt i anlegget. Det er lagt vekt på å gjøre overgangen mot kollen så naturlig som mulig, med små inngrep i terrenget og uten gjerder.

Boenhetene ligger i de mest kupertene delene av den skogklede tomten. Luftegårdene er gitt et variert innhold for å stimulere til aktivitet og gi rom for rolig opphold ute. Det er lagt vekt på god terrengtilpasning av flater, og opprinnelig vegetasjon (trær) er i stor grad tatt vare på og integrert i luftegårdene. Utområdet ved avdeling C er tilrettelagt for universell utforming, da avdelingen har to celler som er tilrettelagt for innsatte med spesielle behov.

Administrasjons- og velferdsbyggene er plassert på tomtens flateste partier. Mellom byggene er eksisterende terreng og vegetasjon

bevart i størst mulig grad. Det er lagt vekt på å skape gode og varierte uterom og luftegårder i forbindelse med bygningene. Noen av hagerommene kan kun betraktes innenfra og er ikke tilgjengelige for opphold. De er derfor formgitt som små oaser med utstrakt bruk av vegetasjon.

Hagene ved besøks huset og familiebesøksrommet er tilrettelagt for utendørs lek og opphold for familier. Utforming og innhold er valgt med tanke på at de skal være litt annerledes enn andre uteanlegg som barn møter.

Frukthagen og kjøkkenhagen ligger sentralt i anlegget. Frukthagen inneholder ulike typer frukttrær, og kjøkkenhagen er lagt til rette for variert dyrking. Den ligger i tilknytning til kjøkkenet og forventes å bli benyttet i forbindelse med driften av kjøkkenet.

Idrettsparken ligger i forbindelse med aktivitetshuset og er lagt til rette for idrettsaktivitet og utendørs samvær. Idrettsparken avgrenses av den skogklede kollen i øst. Ved å gjøre mindre tilretteleggingstiltak kan kollen tas aktivt i bruk til blant annet joggeløyper og klatring i fjellskrenten. Disse tiltakene kan planlegges og bygges i samarbeid med de innsatte som videreutvikling av fengselets uteområde.

KUNSTPROSJEKTET

Kunst i offentlige rom (KORO) har hatt ansvar for kunstprosjektet til Halden fengsel, som med et budsjett på 6,1 mill kroner og i forhold til kunstutvalgets ambisjon og grep representerer det mest omfattende kunstprosjekt til et norsk fengsel hittil.

Med Hilde Hauan Johnsen og Marte Aas i spissen som kunstkon-sulenter, startet kunstutvalget opp sitt arbeid høsten 2006. Utvalget la innledningsvis mye vekt på å jobbe frem en god forståelse for situasjonen og prosjektets utfordringer. Det ble reist problemstillinger rundt offentlig kunsts rolle i institusjoner og i særdeleshet fengsler. Hvem er kunsten for, hvem forholder seg til den og på hvilken måte? Tvangsaspektet som alltid tilstedeværende i et fengsel reiste spørsmål om hvorvidt kunsten i en slik sammenheng da kan bli en slags "tilleggsstraff"? Og hvis ja, hvordan forhindrer det? Hvordan finne kunst som er i dialog med brukerne, både de ansatte, de innsatte og deres pårørende. Utvalget inviterte innledningsvis en tidligere innsatt til å delta i utvalgets samtaler om disse spørsmål og i påfølgende arbeid med konkurransene. De innsattes livssituasjon er preget av å være stengt ute fra samfunnet med fratatt frihet og den psykiske belastningen som dette innebærer. De opplever ofte sin egenverd som redusert og at livskvalitet og valgmuligheter er begrenset.

Kunst som står i en humanistisk tradisjon og som representerer omsorg og evner å gå i dialog med innsatte og ansatte er et bærende element for kunstplanen. Utvalget har lagt vekt på kunstnere og kunstuttrykk som kan bidra til nye opplevelser og erkjennelser på flere plan uten å være for påtrengende eller påståelig. Håpet er at kunsten kan bety et konstruktivt tilskudd til en fengselsatmosfære, som først og fremst er kjennetegnet ved sikkerhetskontroll, begrensninger og straff og gi de innsatte en følelse av å bli tatt på alvor. De mange prosjektene ligger i spennet mellom mer formale

og sanselige verk til de mer konseptuelle og idébaserte. I tillegg vil et par kunstnere jobbe mer prosessuelt og relasjonelt eksperimenterende over en lengre periode og initiere og gjennomføre ulike arbeidsprosesser, verkstedsaktiviteter og gjenstandsproduksjon i tett samarbeid med de innsatte.

Jeremy Welsh og Jon Arne Mogstad (N) har bearbeidet hver sin side av indre sluse (port), en 18 meter lang vegg med skyveport. Bearbeidingen er både innvendig og utvendig, men med to vesensforskjellige uttrykk på de ulike sidene. Innvendig er stålplatene sprøytelakkert med et vertikalt mønster som er abstraherte bilder basert på lys speilet i vann. Utvendig består verket av en blanding av silketrykk, høylanset lakkerte plater i blått og ubehandlede galvaniserte plater. Verket tar opp i seg dobbeltheten i arkitektens motto ved dikotomiene hard-myk og statisk-dynamisk.

Astrid Kroghs (DK) lysinstallasjon Myriade består av en perforert trevegg i seremonirommet med fiberoptiske lyspunkt i en ornamentisk form. Fiberoptikken er programmert til å skifte farge og intensitet i hurtige eller langsomme intervaller. Spillet mellom naturen utenfor og det pulserende lyset i installasjonen gir rommet et kontemplativt tilfang. Motivet er fleksibelt, livssynsnoytralt og universelt og fungerer optimalt i forhold til mangfoldets behovet.

Kenneth Balfelt (DK) har fått i oppdrag å gjøre et prosessorientert kunstprosjekt hvor han i dialog med fengselsledelse, ansatte og innsatte skal planlegge og utføre ulike sosiale prosjekter og workshops,

Kunstner: DOLK

med ansatte og innsatte som deltagere. Balfelts overordnede intensjon er å fokusere på de innsattes muligheter (se frem) fremfor deres problemer (se tilbake). Prosjektet vil pågå frem til oktober 2013.

Unn Kristin Laberg (N) har fotografert spor og detaljer i kaffegrut under samtaler med innsatte i Tromsø fengsel. Hun har deretter tolket mønstret i kaffekoppene etter en slags numerologisk metode ikke ulikt det å spå i kaffegrut. Disse ”spådommene” skjer i dialog med innsatte, og fotografier og notater fra samtalen/spådommen er så ført sammen til ett uttrykk. Resultatet er fire verk installert på vegg i fire oppholdsrom i avsnitt B (boavdeling).

Øyvind Grønlie (N) jobber som industridesigner og har fått i oppdrag å lage et verkstedsprosjekt for Halden fengsel. Han vil i

samarbeid med innsatte og ansatte designe en produktkolleksjon for fengslet, som skal inngå i fengselets verkstedsutsalg og samtidig fungerer som profilbrand for Halden fengsel. Prosjektet skal kunne bidra positivt til fengselsmiljøet, ved å involvere innsatte/ansatte i prosjektet og deres kompetanse i utformingen av produktene. Som utgangspunkt for kolleksjonen har Grønlie valgt temaet ”Sanselige leketøy”, dvs. leketøy der alle sanser tas i bruk både under fremstilling og i bruk, for eksempel følelsen, lukten, lyden og smaken av tre og lær. Prosjektet vil pågå frem til utgangen av 2012.

Lotte Konow Lund (N) har i flere år holdt gratis tegnekurs for innsatte i Bredtveit kvinnefengsel. Kursene går over flere uker og de innsatte får tegneoppgaver rundt tema som for eksempel ”Who are you?”, ”What is beautiful”, ”Hva savner du” osv. Konow Lund jobber sammen med de innsatte om å løse disse oppgavene og

dialog oppstår underveis. Hun har deretter tegnet av de innsattes tegninger og oppgaveløsninger på nytt og det er disse tegningene som nå er installert på vegg i fire oppholdsrom i avsnitt C (boavdeling).

Irene Nordli (N) har jobbet med besøks huset og laget en skulptur i stor størrelse som kan invitere til dialog, lek og undring, plassert i besøks husets uteområde/hage. I tillegg har hun laget små ”skygebilder” av skulpturen i form av formskårede knaggopp heng som er plassert innendørs i besøks huset.

Alexander Grüners (N/S/Guatemala) vevde tekstiler til vegg i to grupperom i avdeling A (varetektsavdeling) vektlegger taktilitet og springer ut fra ideer om beskyttelse. De baserer seg på hvert sitt dikt av Karin Boye, Pablo Neruda, Wystab Hugh Auden og Mahmoud Darwish, som er oversatt til blindeskrift og viderebearbeidet til visuelt rytmiske punktsystemer.

Margareta Bergmans (S) fotoinstallasjon til fondvegg i avdeling A (varetektsavdeling), som er et sentralt punkt i bygget ved å være møtepunkt for flere korridorer, består av fargefotografier i ulike formater. Motivene er hverdagslige objekter og detaljer, som får betrakteren til å føle undring og samtidig vektlegger nærhet, empati og intimitet.

DOLK (N) har laget store grafitti-malerier på veggene i tre av luftestralene i fengslets avdeling A (varetektsavdeling). Motivene problematiserer relasjonen mellom identitet, straff og kontroll på en leken og uhøytidelig måte og gir disse i utgangspunktet svært kontrollpregede områdene et anstrøk av humor.

Gerd Tinglum (N) har utviklet et konsekvent og personlig fargealfabet, der hver farge har sin spesifikke betydning ut i fra den fysiske og mentale påvirkning den har på oss mennesker. Tinglum vil tilføre to av luftestralene i avdeling A (varetektsavdeling) abstrakte fargekomposisjoner som tar utgangspunkt i bearbeidelse av begrepene sinne og tilgivelse, som er aktuelle temaer for denne sammenhengen.

Elisabeth Tetens Jahn
Kunst i offentlige rom

Hilde Hauan Johnsen og Marte Aas
kunstkonsulenter

PROSJEKT- ADMINISTRASJON KUNSTPROSJEKT

■ **Kunst i offentlige rom**
Prosjektansvarlig
Elisabeth Tetens Jahn

■ **Kunstutvalget**
Kunstkonsulenter
Hilde Hauan Johnsen
(utvalgets leder)
Marte Aas
Arkitekt
Gudrun Molden
Hans Henrik Høiland
(observatør)
Byggherre
Arnold Pedersen
Bruker
Ellinor Houm
Arild Endresplass

Kunstnere/kunstprosjekt
The Low Down
Jon Arne Mogstad/Jeremy
Welsh (2 verk)
Pulverlakkering og silke-
trykk på galvaniserte
stålplater

Myriade
Astrid Krogh
Optisk fiber/perforeert
treplate

Månehyst
Irene Nordli (5 verk)
Uteskulptur og 4 vegg-
objekter

Prisoner
Dolk (3 verk)
Police Line
Stripes
Akryl på betong

Om sinne
Gerd Tinglum (2 verk)
Om tilgivelse
Akryl på betong

Kopp 1, Kopp 2, Kopp 3,
Kopp4
(a cooperation with the
inmates in Tromsø Prison)

Unn Kristin Laberg
(4 verk)
Fotografi, digitalt trykk og
tegning

Images From the Inside/
Bilder fra innsiden
(a cooperation with the
inmates in Bredtveit Prison
for Women)
Lotte Konow Lund (4 verk)
Blyant på papir

Fire dikt
Alexander Grüner (4 verk)
Vev

Sommerfuglen flyr gjennom
tinningene og inn i hodet
Anna Margareta Bergman
C-print

Verkstedsprosjekt/workshop
Kenneth Balfelt

Verkstedsprosjekt/workshop
Øyvind Grønli

BRUKERUTSTYR

Brukerutstyrprosjektet ved Halden fengsel har omfattet alt av brukerstyr som et "samfunn i miniatyr" vil ha behov for i sitt daglige virke. Statsbygg fikk i utgangspunktet oppdrag fra Kriminalomsorgen region øst om å forestå gjennomføringen av brukerstyrprosjektet. Dette ble organisert som et eget delprosjekt med egen bevilgning i fengselsprosjektet.

Brukerutstyrprosjektet ble senere flyttet inn under styringsgruppa for hovedprosjektet og ble da oppdragsmessig underlagt Kriminalomsorgens sentrale forvaltning.

Statsbygg har ivarettatt det overordnede ansvaret og administrative gjennomføringsansvaret for brukerstyrprosjektet innenfor kostnad, kvalitet og tid.

Det administrative gjennomføringsansvaret har omfattet forhold knyttet til lover og forskrifter, økonomiforvaltningen og administrasjon av innkjøpsprosessen. Et betydelig arbeid har bestått av å utarbeide anbudsmateriell for ca. 40 innkjøpspakker med anbudskonkurranser, evaluering, kontrahering, kontraktsgjennomføring, mottak/styring av leveranser og overlevering til Kriminalomsorgen.

Brukermedvirkningen har vært sentral gjennom hele prosjektet. Organisatorisk har dette arbeidet blitt ledet av Kriminalomsorgens prosjektleder, som har vært Statsbyggs hovedkontakt i alle brukerstyrssaker. Brukers prosjektleder har hatt en sentral rolle som bindeledd mellom ulike brukergrupper i Kriminalomsorgen og Statsbygg. Dette har vært en god organisering og har i vesentlig grad bidratt til en rasjonell brukermidvirkning, men allikevel med gode intensiver i valg og prioritering av utstyr, noe som igjen har skapt effektivitet og trygghet i prosjektgjennomføringen.

Arbeidet med kartlegging av behov for brukerstyr ble startet opp høsten 2006. Dette skjedde i nært samarbeid med Kriminalomsorgen, utstyrsrådgivere og Statsbygg.

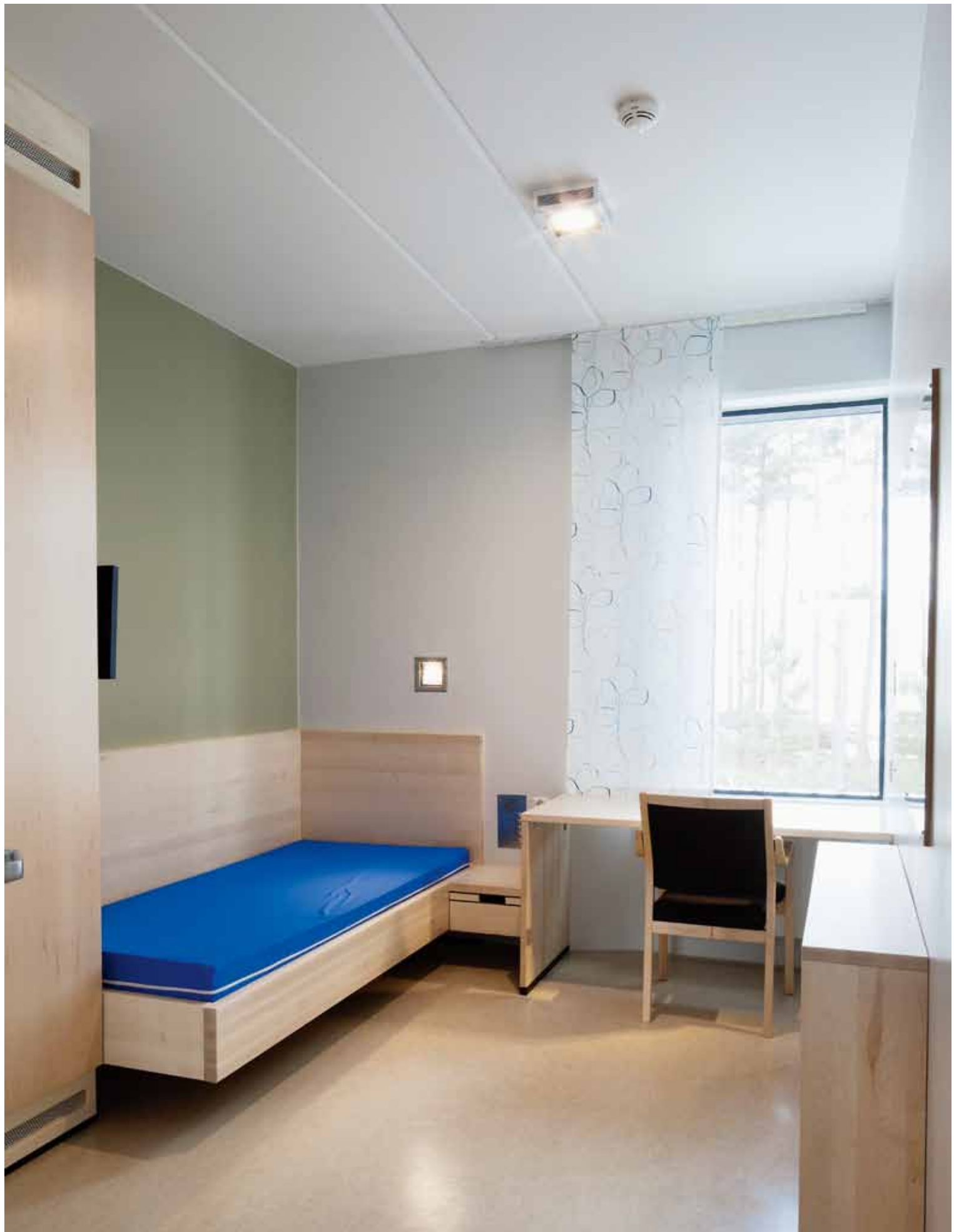
Planarbeidet med kartlegging av behov ble videreført i 2007 og 1. juli 2007 forelå skisseprosjektet med et foreløpig kostnads-estimat.

Arbeidet ble videreført gjennom utarbeidelse av et forprosjekt hvor en vesentlig del av oppgaven var å finne fram til et nivå på utstyret som i vesentlig grad skulle ivareta kvalitetsmessige gode løsninger samtidig som miljømessige hensyn skulle veie tungt.

Statsbyggs endelige forprosjekt med tilhørende kostnadsramme og med samlet oversikt over brukerstyr for alle avsnitt med ved Halden fengsel ble oversendt Kriminalomsorgen region øst i begynnelsen av februar 2008. Godkjent forprosjekt som grunnlag for videreføring i detaljprosjekt forelå 15. februar 2008.

Arbeidet med detaljprosjektet startet umiddelbart etter forprosjekt og besto blant annet i utarbeidelse av detaljerte utstyrlistene på romnivå med spesifikasjoner og funksjonskrav/kravspesifikasjoner og utarbeidelse av tegningsmateriale og anbudsbeskrivelser. I denne fasen var også utstrakt samarbeid med hovedprosjektet for grensesnittavklaringer mellom hovedprosjektet og brukerstyrprosjektet.

Alle grupper av anskaffelser ble kontraktsstrategier vurdert. Dette resulterte blant annet i at juridisk avdeling i Statsbygg utarbeidet kontraktsbestemmelser for "mindre varekjøp" som et supplement til Rødboka.

Alt inventar og utstyr er beskrevet i den digitale romdatabasen dRofus som ajourføres til bruk i driftsøyemed. Halden fengsel er av Statsbygg klassifisert som et prosjekt i Miljøklasse 1. Det er i forbindelse med anskaffelsene stilt miljøkrav til leveransene i form av generelle og spesifikke krav i tilknytning til den enkelte artikkel/vare. Det ble i prosjektet tilknyttet en miljøkonsulent som bistod i arbeidet med utforming av kravene.

Det ble utarbeidet en egen SHA-plan for brukeutstyrprosjektet. Det ble stilt SHA-krav i relevante anbudsforespørsler som ble fulgt opp i montasjetiden, og det ble utarbeidet prosedyrer for overtakelse av utstyr som blant annet sikret bruker en forsvarlig opplæring på leverte installasjoner/utstyr.

Ivaretagelsen av universell utforming i tilknytning til relevante leveranser ble også viet betydelig oppmerksomhet. På den måten ble spesielle krav og utfordringer i forhold til ergonomi og brukervennlighet ivaretatt i prosjektet.

Gjennomføringen av anbudsprosessen har vært en utfordrende del av brukerutstyrprosjektet. Alle konkurranser har i utgangspunktet vært åpne anbudskonkurranser. I et brukerutstyrprosjekt med sin mangfoldighet som skal dekke utstyr til alle deler av fengsels drift har den største utfordringen vært å sette sammen tilbuds-

pakker tilpasset markedet. Flere av konkurransene har vært gjennomført som konkurranse med forhandling etter en forutgående åpen konkurranse, enten fordi det var mangelfull konkurranse eller mangelfull dokumentasjon på oppfyllelse av minstekrav.

Et grundig arbeid med en milepælsplan og påfølgende fremdriftsplaner resulterte i en styrt gjennomføring av anbudsprosessen og de påfølgende fasene. Anskaffelsene ble i hovedsak delt inn i tre faser. Dette var ut fra en nøye vurdering av behovene for de ulike utstyrsløyper i tilknytning til prøvedriftsperioder og framdrifts-avhengige forhold opp mot hovedprosjektet. At deler av fengslet ble vedtatt tatt i bruk en måned før opprinnelig ferdigstillelsesdato ble en ekstra utfordring med hensyn til logistikk og framdrift midt oppe i en hektisk aktivitet i forberedelsen av fengselsdriften.

Selve utstyrsløyperne foregikk over et lengre tidsrom, med start på forsommeren i 2009. Dette var da utstyr/leveranser som hadde montasjemessig og sikkerhetsmessig konsekvens opp mot hovedprosjektet. Dette gjaldt blant annet utstyr i tilknytning til adgangs-kontrollanlegg, nøkkelhåndteringssystem og celleinnredninger.

Flere av leveransene kom på plass utover høsten 2009. Hovedtyngden av leveransene var fra januar 2010 fram til ferdigstillelse 1. april 2010.

Brukerutstyrsprosjektet har bestått av et stort mangfold av anskaffelser. Prosjektet har blant annet bestått av følgende anskaffelser:

- Alt av kontor- og platemøbler.
- Standard utstyr som hvitevarer, automater og elartikler, kjøkenutstyr og dekketøy, gymnastikk og trimromsutstyr, madrasser og sengetøy.
- Spesialinnredninger som celleinnredninger og tilpassede innredninger som skranker, skap, benker og lagerinnredninger.
- Spesialrom med innredning og levering av tannlege- og legeutstyr til helseavdelingen, verkstedinnredninger i aktivitetsrom og innredning/utstyr i undervisningsrom.
- Skjerming, herunder gardinoppheng/gardiner, persiener og foliering.
- Planter innvendig.
- Utstyr til kjøkken og storkjøkken.
- Dekorative elementer som supplement til kunstnerisk utsmykking.
- Lastebil, minibuss og personbil med tilhørende bilpleieutstyr, traktorer med tilhørende utstyr, for eksempel hengere, snøfreser, frontlaster og vinsj.
- Hage og parkutstyr.
- Lifter, trucker, jekketraller, trekkvogner og transporttraller.
- Maskininstallasjoner, herunder tyngre maskiner for trebearbeiding i snekkerverksted samt komplett anlegg for overflatebehandling/lakkering av trevareprodukter.
- Tvangsmidler og verneutstyr, herunder alt vernemateriell og sikkerhetsutstyr som inngår i fengselsdriften.
- Lyd og bilde, for eksempel TV-apparater, infoskjermer, videokonferanseutstyr, projektorer, musikk-anlegg, mobilt sambandsanlegg og mobiltelefoner.
- Containere, beholdere, søppelstativer og system for kildesortering både innvendig og utvendig.
- Maskinelt utstyr for vedlikehold av overflater og løst utstyr for det totale renholdet.
- Sittebenker i utvendige arealer og aktivitetsutstyr i luftegårder, mål og utstyr til idrettsplassen og flaggstenger.
- Sikkerhetskontrollanlegg med skanner, deteksjonsportaler og håndholdte detektorer og nøkkelhåndteringssystem.
- Verktøy og utstyr for planlagte aktiviteter i verksteddriften og vedlikeholdet.

BYGGETEKNIKK

Bærende konstruksjoner er i hovedsak utført av plasstøpt betong med noe bruk av prefabrikkerte betong-elementer. Som hovedprinsipp er det brukt bærende yttervegger med innvendige bærelinjer der det er nødvendig. Totalt er det benyttet ca. 16 500 m³ betong og ca. 1 900 000 kg armeringsstål.

Takene er isolert med mineralull med 4-veis fall til sluk. Gjennomsnittlig tykkelse er 270 mm. Som tekking er det benyttet system med 2-lags asfaltbelegg.

Grunn og fundamenter

Tomta ligger på et høydedrag bestående av mindre koller og rygger orientert nord-sør. Høydepartiene består av bart fjell/tynt humusdekke og spredt skog med noen mindre myrer. Der varetektsavdelingen og administrasjonsbygget er plassert viste grunnundersøkelsene en viss mektighet av leire og silt.

Fjellet var skrått med største dybde på ca. 12 meter. For disse bygningene ble det valgt å fundamenterer til fjell med borede stål-kjernepeler. Øvrige bygninger er fundamentert på såler på komprimert steinfylling til fjell.

Fengselsmuren

Muren, som er ca. 1400 meter lang, er støpt uten bevegesfuger. Sålen, som ligger på et lag av puk, ble støpt i avsnitt uavhengig av selve vegg. På grunn av ønske om lang holdbarhet, og av estetiske hensyn, ble den ovale kulen på toppen støpt sammen med vegg under. Dermed unngikk man horisontale støpeskjøter.

Støpeavsnittene hadde en lengde på 12 meter og støpeskjøtene ble utført med gjennomgående horisontalarming. I bunnen av veggene ble det lagt inn ekstra horisontalarming for å redusere/ unngå riss ned mot sålen.

Bæresystem

Kjellere og kulverter er utført av plastøpt betong. Gulvet på nedre plan er utført med betongplate på grunn. Som vertikal bæring er det i de fleste større bygningene benyttet plastøpte vegger og søyler.

I boenhetene og i verkstedene er det benyttet hulldekker som dekker, mens det i vareteksavdelingen og administrasjonsbygget er plastøpte dekker. Ventilasjonsrommene er i hovedsak lagt på top-

pen. Disse er utført av stålkonstruksjoner med korrugerte stålplater som tak.

I kulturhuset er det benyttet limtresøyler og stålfagverk for bæring av taket i gymsalen. Rundt garderober og kjernearealer er det benyttet plastøpt betong. I rommet for religiøse samlinger er det benyttet bærende tegl i veggene.

Lageret er oppført med bærende konstruksjoner av stål med korrugerte plater i taket.

Åpen soning er oppført i trekonstruksjoner over to etasjer med bærende bindingsverk og trebjelkelag. I taket er det benyttet korrugerte plater.

VVS-TEKNISKE ANLEGG

Anleggene er gjennomgående basert på konvensjonelle og utprøvede løsninger, med tilpasning til en rekke fengsels- og sikkerhetsmessige forhold. Anleggene er spesielt planlagt for å gi et godt innemiljø med bruk av energioptimale løsninger.

Sanitæranlegg

Hovedledninger for vann og avløp er tilknyttet offentlig ledningsnett ved tomtegrensen. Hovedvannledningen har dimensjon VL200 og er tilpasset vannkravet til sprinkleranlegg og brannkummer inne på området. Overvann fra fengselet utgjør ca. 1500 l/sek ved dimensjonerende nedbørsintensitet, og hele vannmengden er ført ut av området i et eget ledningsnett.

Innenfor muren føres spillvann og forbruksvann i gangbar teknisk kulvert fram til de ulike bygningene. Kulverten er utført som en ring slik at bygningsavsnittene får med tosidig vannforsyning.

Sanitæranleggene er konvensjonelt oppbygget og tilpasset til de aktuelle soner med hensyn til sikkerhet mot hærverk og skader.

Varmeanlegg

Fengselet er utført med vannbåren varme for alle bygninger med unntak av tre mindre bygninger som har el.varme (Lager, Besøkshus og Åpen soning). Anlegget er tilknyttet fjernvarme fra Østfold Energi med fjernvarmeveksler plassert i energisentralen i F-bygget.

I energisentralen er det også etablert et eget kjelanlegg med 100% effektdekning som backup ved utfall av fjernvarme. Kjelanlegget har kapasitet ca. 3 MW og er dimensjonert for framtidige utvidelser.

Anlegget er bygget opp som et nærvarmeanlegg og har tekniske undersentraler med varmevekslere for hver bygning. Hovedledninger ut til bygningene føres fram i teknisk kulvert. Kulverten er utført som en ring slik at bygningsavsnittene får med tosidig varmemforsyning.

Romoppvarmingen av bygningene skjer hovedsakelig med radiatorer som er plassert under vinduene. Unntaket er verkstedet i Aktivitetssenteret hvor det er installert strålevarmepaneler i taket, og visse andre arealer som av spesielle hensyn er utført med gulvvarme.

Vannbårent snøsmelteanlegg er kun installert i slusegården.

Slukkeanlegg

For verksted og lager i Aktivitetssenter er det installert våt-sprinkleranlegg. Verkstedet har OH3-anlegg mens lageret har HH2-anlegg.

Ringkulverten i fengselet har installert et 10-bars tåkeanlegg. Anlegget er utført med soneventiler, åpne dyser og eget trykkforsterkningsanlegg i energisentralen. Anlegget trigger ved to-detektor-utløsning i brannalarmanlegget.

Trykkluftanlegg

For Aktivitetssentret er det installert 7-8 bars trykkluftanlegg med distribusjonsnett for verksteder og arbeidsrom.

Kjøleanlegg

Det er installert sentralt kjøleanlegg for klimakjøling. Dette er plassert i energisentralen i F-bygget.

Isvannsanlegget har kapasitet ca. 550 kW, og dekker teknisk kjøling samt sentral klimakjøling for varetektsavdelingen og Administrasjonsbygget. Teknisk kjøling er utført som separat kjølesystem som følger rundt hele kulverten, og betjener fancoils i blant annet vaktrom, el.rom, datarom. Anlegget for teknisk kjøling har helårs drift og kapasitet på ca. 130 kW. Det er installert frikjøleeksler for vinterdrift av den tekniske kjølekretsen, og i tillegg nettvannsbackup i tilfelle stans av kjølemaskinen.

På grunn av den fysiske avstanden mellom bygningene er det installert DX-kjølere i rom med spesielle kjølebehov i slusebygget og varetektsavdelingen.

Videre er det installert kjøle- og fryserom for blant annet kjøkken, avfallsrom.

Luftbehandling

Luftbehandlingsanleggene for samtlige bygninger er konvensjonelt oppbygget med balansert ventilasjon. Av hensyn til energiforbruk er det installert roterende gjenvinnere i de fleste anleggene.

Luftbehandlingsanleggene er tilpasset de ulike arealene og bygningene som de betjener. Anleggene behovsstyres etter driftstider.

Samlet luftmengde for de balanserte anleggene er ca. 240.000 m³/h.

I Aktivitetssenteret er det i tillegg montert diverse spesielle avtrekksystemer tilpasset den planlagte aktiviteten. Det er blant annet medregnet et eget flisavsugsanlegg for trebearbeidingsverksted i Aktivitetssenteret. Flisavsugsanlegget har kapasitet 25.000 m³/h og er utført med pneumatiske automat-spjeld med tilknytning til hver trebearbeidingsmaskin.

ELEKTROTEKNISKE ANLEGG

Det overordnede målet for prosjekteringen av elektrotekniske anlegg har vært å sikre driftsstabilitet på alle nivåer for systemer som går under fagområdet elektro. Det er søkt utført med passive og aktive løsninger. Alle systemer har innebygde elementer for sikring mot sabotasje. Flere systemer har redundante løsninger. Valg av løsninger er gjort for å sikre ansatte og innsatte en høy grad av trygghet i det daglige virke. I tillegg er det vektlagt løsninger for å oppnå en rasjonell drift med et minimum av ressurser i forhold til krav som stilles. Dette innebærer at Halden fengsel har vært et banebrytende prosjekt med store utfordringer på det elektrotekniske området, da målsettingen har vært å bygge det mest moderne fengslet til nå.

Elkraftanlegg

Elkraftanlegget er bygd opp med redundante løsninger på både høyspent, lavspent og reservekraftsiden. Dette er gjort med dublerede løsninger og avanserte styringer.

Lysanlegget har tatt i bruk det siste av LED-teknologi. LED-armaturer er benyttet som både almenbelysning og spesialbelysning, supplert med armaturer med tradisjonelle lyskilder. For hele anlegget er det installert et sikkerhetslysanlegg som aktiveres ved behov.

Nødlysanlegget er i sin helhet basert på LED-teknologi og adresserbar overvåking.

Reservekraftanlegg

Det er installert dieseldrevne reservekraftaggregater, samt UPS-installasjoner for å sikre drift av anleggene ved nettoutfall. Anleggene er dimensjonert for å sikre tilnærmet normal drift av fengselet over en lengre tidsperiode.

Automasjon

I automasjonsanlegget inngår et avansert SD-anlegg for å sikre overvåking og rasjonell drift av tekniske anlegg. Integrert i anleg-

get er et energiovervåkingssystem som skal sikre at Halden fengsel oppfyller de energimiljøsmål som er satt for anlegget. Det er tatt i bruk bus baserte løsninger for alle systemer, samt for kommunikasjon mellom systemer.

Tele og automatisering

Det er tatt i bruk det siste innen teknologiske løsninger for IKT-anleggene. I tillegg er det benyttet redundante løsninger for å sikre driftsstabilitet. Det er også valgt desentraliserte løsninger for økt robusthet mot feil og sabotasje.

Sikkerhetsanlegg

Det er installert omfattende sikkerhetssystemer for å ivareta sikkerheten for de ansatte, forhindre rømningssituasjoner, samt også å ivareta sikkerheten til de innsatte. Avanserte løsninger har blitt veid opp mot robusthet og driftssikkerhet for å finne optimale løsninger.

Transportanlegg

Det er til sammen installert åtte heiser i fem ulike bygg for å ivareta vertikalt transportbehov.

PROSJEKTADMINISTRASJON

BYGGEPROSJEKT

■ **Oppdragsgiver**
Justis- og politidepartementet

■ **Byggherre**
Statsbygg

■ **Bruker**
Kriminalomsorgen region øst

■ **Styringsgruppe**
Justis- og politidepartementet
Unni Gunnes
Fornyrings-, administrasjons- og kirke departementet
Oskar Petter Jensrud
Kriminalomsorgen region øst
Ellinor Houm
Statsbygg
Hilde Nordskogen
Terramar
Jon Østensvig

■ **Brukerkoordinator**
Arild Endresplass

■ **Prosjektgruppe Statsbygg**
Prosjektsjef
Arnold Pedersen
Prosjektleder bygg
Johan Borud
Prosjektleder teknisk
Merethe Kristin Woldseth
Prosjektøkonom
Jon Fløtre
Krister Pedersen
Prosjektassistent
Kristin Bjørnå
Arkitektfaglig
Rita Willassen
Byggeteknikk
Johan Borud
Geoteknikk
Rolf Jullum
Akustikk
Tor Halmrast
VVS-teknikk
Ljuba Walther
Elektroteknikk
Carl Martin Nygaard
Juridisk
Anne Cecilie Åsenden

Bygningsøkonomi
Tore Gloppe
Drift og vedlikehold
Terje Flygind

■ **Eiendomsforvaltning**
Statsbygg, region øst
Eiendomsforvalter
Jorunn Marlene Heiestad
Drift
Terje Djuve
Morten Jensen
Morten Grandahl
Magnar Eriksen

■ **Prosjekteringsgruppe-koordinator**
A.L. Høyer Skien AS

■ **Prosjekteringsgruppe**
Arkitekt
HLM arkitektur as, Bergen
Erik Møller arkitekter, København, Danmark
Landskapsarkitekt
Asplan Viak, Bergen

■ **Rådgivende ingeniører i:**
Byggeteknikk
A.L. Høyer Skien AS
Elektroteknikk
Malnes og Endresen AS, Skien
VVS-teknikk
Erichsen & Horgen AS, Skien

■ **Byggeledelse**
OPAK, Oslo

■ **Fremdrifts koordinator**
Magne Pedersen AS, Tromsø

■ **Entreprenører**
Grunnarbeider
Leif Grimsrud AS, Berg i Østfold
Bygningsmessige arbeider
Avsnitt A, F, L, O, S, og T
AF Skandinavia AS, Råde
Avsnitt G, K og Y
Veidekke AS, Grålum

Avsnitt B og C
Ove Skår AS, Sarpsborg
Ringmur
Mesta, Moss
Spesialdører
Thermax, Oslo
Celledører
SCC Joinex, Skellefteå, Sverige
Lås og beslag
Låsgruppen AS, Fredrikstad
Badekabiner
E.J. Badekabiner AS, Hedensten, Danmark
Skilting
Signal reklame, Oslo
Spesialporter
Monteringservice AS
Norport, Oslo
Storkjøkken
Metos AS, Oslo
Vaskerimaskiner
Roderik-Jako AS, Oslo
Luftbehandlingsanlegg
Haaland Klima AS, Oslo
Røranlegg
Mercur AS, Oslo
Kjølemaskiner
Eptec Energi AS, Moss
Elektroteknisk anlegg
YIT Building Systems AS, Grålum
Sikkerhetssystemer
YIT Building Systems AS, Oslo
Automatisering
GK Norge AS, Oslo
Reservekraftanlegg
YIT Building System AS, Oslo
Avbruddsfri strømforsyning
UPS
Power Nor AS, Sandnes
Heis
Heis Tek AS, Bergen

■ **Utomhusarbeider**
Lindhaugen AS, Berg i Østfold
Calluna Grøntanlegg AS, Råde

PROSJEKTADMINISTRASJON

BRUKERUTSTYRPROSJEKT

■ Oppdragsgiver

Justis- og politidepartementet

■ Byggherre

Statsbygg

■ Bruker

Kriminalomsorgen region øst

■ Brukerkoordinator

Arild Endresplass

■ Prosjektgruppe Statsbygg

Prosjektsjef

Arnold Pedersen

Prosjektleder

Geir Smestad

Prosjektleder, assistent

Lisa Øverås

Faglig støtte, interiørarkitekt

Rita Willassen

Faglig støtte,

interiørarkitekt, assistent

Janne Woltmann

Juridisk bistand

Anne Cecilie Åsø

■ Rådgivere

Interiørarkitekt

Beate Ellingsen AS, Oslo

Miljørådgiver

Bergfald & Co, Oslo

Prosjektingeniør

T-2 Prosjekt AS, Oslo

Byggeleder

T-2 Prosjekt AS, Oslo

■ Leverandører

Kontor- og platemøbler

Sørli Prosjektinnredning

AS, Sarpsborg

Oppbevaringsmøbler

Sørli Prosjektinnredning

AS, Sarpsborg

Kontorstoler

Rom For Flere AS, Oslo

Sitte- og konferansmøbler

Rom For Flere AS, Oslo

Bord m.m.

Rom For Flere AS, Oslo

Tavle, lerret m.m.

Sørli Prosjektinnredning

AS, Sarpsborg

Kjøkkenutstyr og service

HH Engros AS, Fredrikstad

Culina Fredrikstad,

Fredrikstad

Hvitevarer

Riise Prosjekt AS, Oslo

Madrasser, sengetøy,

duker m.m.

Sverre W. Monsen AS,

Bergen

Gymnastikk og trimromutstyr

Nordic Sportsmaster AS,

Nesbru

Spesialinnredning, tilpassede

innredninger

Aagaards Snekkerverksted

AS, Stange

Montering celleinnredning

Ove Skår AS, Sarpsborg

Verkstedsinnredning,

småutstyr

Grimstål AS, Tistedal

Helseavdeling, diverse

spesialutstyr

Dental Sør AS, Oslo

Skinner, panelgardiner og

skjerming

Kari Vedum Interiør AS,

Oslo

Grønt

ISS Planteservice AS, Oslo

Celleinnredning

Ringerike fengsel

Last- og personbil

Stamsaas AS, Berg i Østfold

Traktorer med tilbehør

Felleskjøpet Agri BA,

Hage og parkutstyr

Senter Landbruksverksted

AS, Borgenhaugen

Trekkvogner og servicevogner

TekstilService AS,

Vøyenenga

Lift

Malthus AS, Moss

Truck

Atlet Norge AS, Fetsund

Jekketralle

Tools Butikk 1 AS

Våtlakkanlegg

Ventherm AS, Danmark

Maskininstallasjoner, tyngre

A. Falkenberg Eftf. AS,

Billingstad

Håndverktøy

Jegard Handel AS, Oslo

Mobiltelefoner

Halden Dataservice AS,

Halden

Kontortilbehør og småutstyr

WJ Business Partner AS,

Oslo

Avfallshåndtering

EnviroPac AS, Oslo

Renholdsmaskiner

TESS Østfold AS, avd.

Halden, Halden

Rengjøringsmaterieell

Ren Såpeindustri AS,

Fredrikstad

Kjøkkenutstyr kjøkken

H. H. Engros AS, Fredrikstad

Cullina Fredrikstad,

Fredrikstad

Serveringsvogner

AE Storhushold AS, Larvik

Nøkkelhåndteringssystem

Mil Sec Norge AS, Oslo

Mobilt sambandsutstyr

T Connect AS, Oslo

Sikkerhetskontroll

Bertel O. Steen Sikkerhet AS,

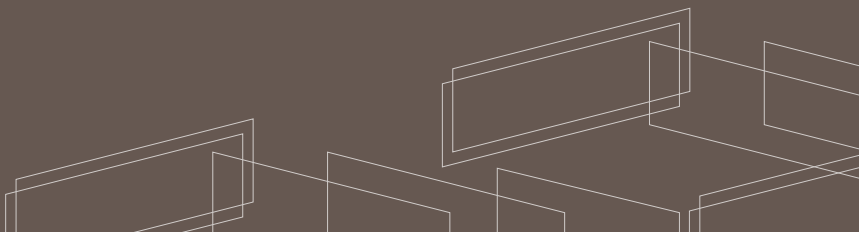
Lørenskog

Lyd og bilde

YIT AS Divisjon AV, Oslo

Nettverkselektronikk

GK Norge AS

Tlf.: 815 55 045
www.statsbygg.no